

TRAUMATOLOGIK KASALLIKLAR HAQIDA TUSHUNCHA

Xusanova Zebo

*Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti
O'zbek tili va adabiyoti fakulteti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada travmatologik kasalliklar haqida umumiy tushuncha, ularning turlari, sabab va asoratlari yoritiladi. Travmatologiya - harakat tizimi shikastlanishlarini o'rganadigan va davolash usullarini ishlab chiqadigan tibbiyot sohasi bo'lib, unga suyak sinishlari, chiqishlar, yumshoq to'qimalarning shikastlanishlari ham kiradi. Shuningdek, maqolada travmatologik kasalliklarning diagnostikasi, zamonaviy davolash usullari hamda reabilitatsiya jarayonining ahamiyati haqida ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: kasalliklar, harakat tizimi, travmatologik kasalliklar, davolash usullari, reabilitatsiya.

Travmatologiya - harakat tizimi shikastlanishlarini o'rganish, ularni davolash va oldini olish bilan shug'ullanuvchi tibbiyot sohasi hisoblanadi. Ushbu kasalliklar suyaklar, bo'g'imlar, paylar va mushaklarga ta'sir qilib, bemorning hayot sifati va harakatlanish erkinligini cheklashi mumkin. Travmatologik kasalliklar ko'pincha baxtsiz hodisalar, sport jarohatlari, ishlab chiqarish shikastlanishlari va boshqa tashqi ta'sirlar natijasida yuzaga keladi.

Travmatologik kasalliklar turli shakllarda uchraydi va ular quyidagi guruhlarga bo'linadi:

1. Suyak sinishlari

Suyak sinishlari travmatologiyada eng keng tarqalgan shikastlanishlardan biri bo'lib, ular yopiq va ochiq sinishlarga ajratiladi. Ochiq sinishlar teri yuzasi shikastlanishi bilan kechadi va infeksiya xavfi yuqori bo'ladi. Sinishlarning asosiy sabablari kuchli zarba, bosim, yoki yiqilishdir.

2. Chiqishlar

Bo'g'imlarning normal anatomik holatidan siljishi chiqish deb ataladi. Ular asosan og'riq, harakatlanishning cheklanishi va bo'g'im shaklining o'zgarishi bilan namoyon bo'ladi.

3. Pay va bog'lamlarning cho'zilishi va uzilishi

Mushaklar va paylarning haddan tashqari zo'riqishi natijasida ularning cho'zilishi yoki uzilishi mumkin. Bu holatlar sportchilar orasida keng tarqalgan bo'lib, kuchli og'riq va shish bilan kechadi.

4. Yumshoq to'qimalar shikastlanishi

Ko'karishlar, gematomalar va to'qimalarning lat yeyishi yumshoq to'qimalar shikastlanishiga kiradi. Ular odatda zarba yoki siqilish natijasida yuzaga keladi va odatda yengil kechadi.

Travmatologik kasalliklarning sabablari

Travmatologik shikastlanishlarning asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

- Yo'l - transport hodisalari
- Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar
- Sport va jismoniy faollik natijasida yuzaga keladigan jarohatlar
- Yosh bilan bog'liq suyak va bo'g'imlarning zaiflashishi

Diagnostika va davolash usullari

Travmatologik kasalliklarni aniqlash uchun rentgen, ultratovush tekshiruv (UTT), magnit - rezonans tomografiya (MRT) va kompyuter tomografiyasi (KT) kabi zamonaviy diagnostika usullari qo'llaniladi.

Davolash usullari

➤ **Konservativ usul:** Bunda gips bog'lamlari, ortopedik moslamalar va fizioterapiya usullari qo'llaniladi.

➤ **Jarrohlik usuli:** Murakkab sinishlar, chiqishlar yoki pay uzilishlari bo'lsa, operativ muolajalar talab etiladi.

➤ **Reabilitatsiya:** Fizioterapiya mashqlari va maxsus muolajalar orqali bemorning harakatlanish qobiliyati tiklanadi

Profilaktika va oldini olish choralari

Travmatologik kasalliklarning oldini olish uchun quyidagi choralar ko'rilishi kerak:

- Yo'l harakati qoidalariga rioya qilish
- Sport mashg'ulotlari paytida himoya vositalaridan foydalanish
- Ish joylarida xavfsizlik qoidalariga amal qilish
- Suyak va mushaklarni mustahkamlovchi ratsional ovqatlanish va jismoniy mashqlar bajarish

Xulosa

Travmatologik kasalliklar sog'liq uchun jiddiy muammolar tug'dirishi mumkin, ammo ularning oldini olish va o'z vaqtida davolash orqali og'ir asoratlardan qochish mumkin. Zamonaviy diagnostika va davolash usullari bemorlarning harakatlanish qobiliyatini tiklashga yoram beradi. Profilaktik choralar ko'rish esa travmatologik kasalliklarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Shomurotov A.A., Yoqubov M. U.** *Travmatologiya va ortopediya.* - Toshkent: O'zbekiston tibbiyot nashriyoti, 2018.

2. **Mirzayev I.B., Xolmirzayev A. T.** *Suyak va bo'g'im jarohatlari: diagnostika va davolash.* - Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Qodirov S.A., Ahmedov B.B. *Jarrohlik va travmatologiya asoslari.* - Samarqand: Samarqand tibbiyot instituti nashriyoti, 2019.
4. **WHO (World Health Organization).** *Injury Prevention and Treatment Guidelines.* - Geneva: WHO Press, 2021.